

CRÒNICA LEGISLATIVA D'ANDORRA

Primer semestre de 2023

Maria Cucurull Canyelles*

Resum

Aquesta crònica vol ser un recull dels diferents textos legislatius que fan referència a l'ús de la llengua catalana al Principat d'Andorra, impliquen diversos àmbits de la societat i són del primer semestre del 2023. També hi podreu trobar diversos articles, convocatòries i comunicats sobre la llengua del país que ha tingut l'opinió pública andorrana.

Paraules clau: Andorra; educació; Administració; titulacions; legislació; política lingüística.

LEGISLATIVE REPORTS ON ANDORRA

First half of 2023

Abstract

This report aims to be a compilation of several legislative texts published on the first half of 2023 about the use of Catalan in the Principality of Andorra concerning different areas of Andorran society. In it, you can also find articles, proposals and debates around the public consideration of the language of the country.

Keywords: Andorra; education; Administration; certificates; legislation; language policy.

---

* Maria Cucurull Canyelles, professora de llengua i literatura catalanes a l'Escola Andorrana de Batxillerat. mariacucurull@gmail.com.

Citació recomanada: Cucurull Canyelles, Maria. (2023). Crònica legislativa d'Andorra. Primer semestre de 2023. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, 80, 326-332. <https://doi.org/10.58992/rld.i80.2023.4103>

Sumari

- 1 Introducció
- 2 Educació
- 3 Administració
- 4 Justícia
- 5 Economia
- 6 Esports
- 7 Relacions internacionals
- 8 Campanya electoral
- 9 Conclusions

1 Introducció

El primer semestre de l'any ha estat marcat per la campanya electoral de les eleccions generals 2023, en la qual tots els partits polítics van presentar propostes per promoure l'ús de la llengua catalana.

En el sector de l'ensenyament, en tenim una de freda i una de calenta: mentre que a la Universitat d'Andorra s'han aprovat nous plans per fer més extens el coneixement de la llengua i la cultura del país, també s'han aprovat sis plans d'estudis de la Humanium International University en què es prescindeix de la llengua oficial.

Una bona notícia és l'aprovació del Reglament del Servei d'Immigració, que posa en valor la integració dels estrangers que treballen i resideixen al país. Acreditar el coneixement de la llengua i la cultura d'Andorra permet allargar la durada del permís de residència i treball.

Finalment, també és una bona notícia la creació del Cotija, el Col·legi Oficial de Traductors i Intèrprets, i Traductors i Intèrprets Jurats d'Andorra, per garantir l'ús del català en els judicis i també el dret a la interpretació i a la traducció de les persones que no parlen o no entenen la llengua en què té lloc un procediment administratiu o judicial.

2 Educació

El butlletí del mes de gener s'iniciava amb la publicació del [Decret de modificació del pla d'estudis del bàtxelor en llengua catalana](#)¹ i el [Decret de modificació del pla d'estudis del bàtxelor en humanitats](#).² Tots dos decrets són fruit de la proposta de modificació del pla d'estudis presentada per la Universitat d'Andorra, amb la voluntat de substituir dotze crèdits europeus optatius per dues unitats d'ensenyament obligatòries de sis crèdits europeus cadascuna i amb contingut d'Andorra. Més tard, al juny, es publicava el [Decret del pla d'estudis del màster en educació de la Universitat d'Andorra](#),³ que té com a llengües vehiculars el català, el castellà i l'anglès. També es publicava el [Decret del pla d'estudis del bàtxelor en infermeria de la Universitat d'Andorra](#),⁴ que estableix que la llengua vehicular de l'ensenyament és la catalana. No obstant això, diversos seminaris es vehiculen en llengua anglesa i es poden cursar algunes sessions en llengües francesa i castellana. Val a dir que la llengua vehicular de cada mòdul i seminari es detalla abans de la matrícula i aquesta informació queda reflectida al pla docent.

L'altra cara de la moneda és la Humanium International University, que ara per ara prescindeix del català. El mes de gener es van aprovar tres decrets: [Decret del bàtxelor en composició musical](#),⁵ el [Decret del bàtxelor en musicologia](#)⁶ i el [Decret del màster en composició musical amb noves tecnologies](#).⁷ El mes de febrer es van publicar tres decrets més: dos d'aprovació dels bàtxelors en direcció musical i en interpretació musical i un màster en gestió musical. En tots els casos la normativa estableix que les llengües de l'ensenyament són la castellana i l'anglesa, tot i que en el futur es pot oferir en les llengües catalana i francesa. L'estudiant n'escull una com a vehicular i l'altra, com a addicional. En el cas concret dels estudis de màster, les competències transversals que fixa l'article 3 inclouen dominar la comunicació en diferents llengües per expressar i entendre missatges en diferents contextos i situacions personals, socials i professionals. Ara bé, no hi ha cap requisit

---

1 Decret 568/2022, del 28.12.2022, pel qual s'aprova la modificació del pla d'estudis del bàtxelor en llengua catalana de la Universitat d'Andorra (BOPA núm. 2, 04.01.23).

2 Decret 567/2022, del 28.12.2022, pel qual s'aprova la modificació del pla d'estudis del bàtxelor en humanitats de la Universitat d'Andorra (BOPA núm. 2, 04.01.23).

3 Decret 319/2023, del 21.06.2023, de modificació del Decret 108/2021, del 31.03.2021, pel qual s'aprova el pla d'estudis del màster en educació de la Universitat d'Andorra (BOPA núm. 81, 28.06.23).

4 Decret 314/2023, del 14.06.2023, pel qual s'aprova el pla d'estudis del bàtxelor en infermeria de la Universitat d'Andorra (BOPA núm. 80, 21.06.23).

5 Decret 17/2023, de l'11.01.2023, pel qual s'aprova el pla d'estudis del bàtxelor en composició musical de la Humanium International University (BOPA núm. 7, 18.01.23).

6 Decret 18/2023, de l'11.01.2023, pel qual s'aprova el pla d'estudis del bàtxelor en musicologia de la Humanium International University (BOPA núm. 7, 18.01.23).

7 Decret 16/2023, de l'11.01.2023, pel qual s'aprova el pla d'estudis del màster en composició musical amb noves tecnologies de la Humanium International University (BOPA núm. 7, 18.01.23).

mínim obligatori que estableixi el coneixement bàsic de la llengua oficial en cap d'aquests sis plans d'estudi; i tot i així, els estudiants rebran els diplomes corresponents expedits en català pel ministeri d'Educació i Ensenyament Superior d'Andorra.

Tot i que la premsa va fer-se'n ressò,⁸ aquesta renúncia a la llengua oficial no ha generat gaire debat en l'opinió pública. A més, cal destacar que Humanium International University ha arribat al país a través d'Andorra Business, ja que l'agència de promoció i desenvolupament econòmic (amb nom anglès) considera que l'educació és un dels sectors estratègics en l'impuls de la diversificació econòmica al país.

Per altra banda, aquest cop amb l'objectiu de promoure i fomentar la recerca científica, el desenvolupament tecnològic i la transferència del coneixement, es va publicar l'[Edicte d'ajuts de temàtica andorrana de l'any 2023](#).⁹ La convocatòria preveia atorgar tres ajuts, entre els quals hi havia l'ajut Lídia Armengol Vila, destinat a projectes de recerca, o de transferència de coneixements o tecnologies, per dur a terme recerques lingüístiques o sociolingüístiques basades en la llengua catalana a Andorra.

3 Administració

Referent a l'Administració, es van publicar dos decrets relatius a les característiques del passaport: el [Decret del Reglament relatiu al passaport diplomàtic](#)¹⁰ i el [Decret del Reglament relatiu al passaport ordinari](#),¹¹ que fixaven les característiques específiques de cada tipus de passaport, entre les quals es parla de les llengües amb què figuren les expressions *Principat d'Andorra*, *passaport* i *Andorra*. Tant en el passaport diplomàtic com en l'ordinari, ho trobarem escrit en quatre llengües: català, francès, castellà i anglès. En el cas del passaport diplomàtic, les pàgines trenta-dosena i trenta-tresena es reserven per a la recopilació de les traduccions, en diversos idiomes, de les expressions contingudes en les diferents pàgines, i la pàgina trenta-quatrena, a "recomanacions importants" en llengua catalana.

Per incentivar la integració al país, es va publicar el [Decret d'aprovació del Reglament del Servei d'Immigració](#),¹² que permet allargar la durada del permís de residència i treball si s'acredita el diploma de nivell B2 de català o superior emès pel Govern d'Andorra. Tal com s'estableix en l'article 25 del Decret, la persona que ho sol·licita cal que demostrï un bon nivell de coneixement de la llengua, les institucions, la cultura, la història i el medi natural del país. Per això, també cal haver superat les proves escrites de coneixement de les institucions, la cultura, la història i el medi natural del país que seran convocades a petició de la persona estrangera.

4 Justícia

El mes de febrer es publicava l'[Edicte per al lloc de treball de lletrat de contencions](#)¹³ adscrit al Departament de Tributs i de Fronteres del Ministeri de Finances. Entre els requisits per aspirar a la convocatòria calia disposar del diploma de llengua catalana de nivell C1 o superior.

Atesa la necessitat de tenir al país traductors i intèrprets jurats en vista del desenvolupament de les relacions internacionals polítiques, socials, econòmiques i jurídiques entre ciutadans de nacionalitats, cultures i llengües diferents, provinents dels països veïns i de la resta del món, i tenint en compte les nombroses situacions que requereixen la necessitat de tenir traduccions oficials de documents inicialment redactats en una altra llengua, es va aprovar la [Llei de creació del Col·legi Oficial de Traductors i Intèrprets, i Traductors i Intèrprets Jurats](#)

8 Noya, Bru (2023, 16 de febrer). [Govern aprova el pla d'estudis d'un màster que s'impartirà únicament en castellà i anglès](#). *Altaveu*. [Consultat el 24 d'agost de 2023].

9 Edicte del 29.03.2023 pel qual s'acorda l'obertura de la convocatòria dels ajuts de temàtica andorrana de l'any 2023 (BOPA núm. 47, 05.04.23).

10 Decret 29/2023, del 18.01.2023, d'aprovació del Reglament relatiu al passaport diplomàtic (BOPA núm. 10, 25.01.23).

11 Decret 28/2023, del 18.01.2023, d'aprovació del Reglament relatiu al passaport ordinari (BOPA núm. 10, 25.01.23).

12 Decret 280/2023, del 07.06.2023, d'aprovació del Reglament del Servei d'Immigració (BOPA núm. 76, 07.06.23).

13 Edicte del 06.02.2023 per a la cobertura d'una plaça vacant per al lloc de treball de lletrat de contencions, adscrit al Departament de Tributs i de Fronteres del Ministeri de Finances (BOPA núm. 17, 08.02.23).

[d'Andorra \(Cotija\)](#).¹⁴ Aquesta normativa era també necessària per garantir el dret a la interpretació i a la traducció de les persones que no parlen o no entenen la llengua en la qual s'està desenvolupant un procediment administratiu o judicial. I finalment, la Llei regula d'una manera integral i sistemàtica els aspectes inherents a l'exercici de les professions titulades de traductor i d'intèrpret que han d'acreditar, òbviament, el nivell C2 de llengua catalana.

El mes d'abril es va publicar l'[Edicte per a l'obtenció del certificat d'aptitud per a l'exercici de la professió d'advocat](#).¹⁵ Les persones que optaven a la convocatòria havien de passar una prova equivalent al nivell C1 de llengua catalana, de la qual en quedaven eximides aquelles persones que haguessin obtingut el postgrau en Dret Andorrà de la Universitat d'Andorra o que presentessin un diploma de nivell C1 del MECR.

5 Economia

En matèria d'economia, es publicava el [Decret 561/2022](#),¹⁶ en relació amb la Llei de marques, que estableix que les comunicacions amb l'Oficina de Marques i Patents del Principat d'Andorra (OMPA) s'han de fer en català. Per tant, la sol·licitud de registre, de renovació o d'inscripció al Registre de Marques s'ha de presentar en català, utilitzant els formularis electrònics establerts per l'OMPA. La llengua amb què es publica la Gaseta de marques és la catalana, però també se'n poden usar d'altres, si l'OMPA ho creu convenient.

Per poder fer la sol·licitud de registre, cal tenir en compte que si la marca es compon d'una o diverses paraules no catalanes i que en una altra llengua tenen un sentit determinat i conegut pel dipositant, el dipositant ha d'indicar la traducció al català d'aquesta o d'aquestes paraules, així com la seva llengua d'origen.

També val la pena mencionar que l'[Acord marc entre el Principat d'Andorra i el Banc Europeu d'Inversions sobre les activitats del Banc Europeu d'Inversions al Principat d'Andorra](#) s'ha executat en les llengües catalana i anglesa, en tres originals cadascuna. En cas que les dues versions lingüístiques de l'Acord difereixin, preval la versió anglesa, tal com estableix l'article 18 d'aquest Acord.

6 Esports

Amb la voluntat d'endreçar l'exercici professional dins de l'àmbit esportiu i que els professionals d'aquest sector puguin desenvolupar la seva activitat al país fins al màxim de les seves capacitats, es va publicar el [Decret d'aprovació del Reglament de la Comissió Nacional de Reconeixement Professional Esportiu](#) (CNRPE).¹⁷ Aquest Reglament regula les funcions i les competències de la CNRPE. I d'acord amb l'article 9, la persona que presenti una sol·licitud davant la secretaria de la Comissió ha de lliurar, entre altres, els documents emesos per autoritats estrangeres degudament traduïts al català, encara que es pugui dispensar d'aquesta obligació en els termes de la [Llei d'ordenació de l'ús de la llengua oficial](#), de 16 de desembre de 1999.¹⁸

7 Relacions internacionals

Pel que fa a les relacions internacionals, es va publicar l'[Edicte del l'Acord entre la República Portuguesa i el Principat d'Andorra sobre l'exercici d'activitats remunerades dels familiars del personal de les missions oficials](#)¹⁹ amb la intenció de permetre que els membres de les famílies del personal diplomàtic, consular,

---

14 Llei 2/2023, del 19 de gener, de la professió de traductor i intèrpret, i traductor i intèrpret jurat, i de creació del Col·legi Oficial de Traductors i Intèrprets, i Traductors i Intèrprets Jurats d'Andorra (Cotija) (BOPA núm. 15, 07.02.23).

15 Edicte 17.04.2023 del Col·legi Oficial d'Advocats d'Andorra de convocatòria de les proves per a l'obtenció del certificat d'aptitud per a l'exercici de la professió d'advocat (BOPA núm. 51, 19.04.23).

16 Decret 561/2022, del 28.12.2022, d'aprovació del Reglament de modificació del Reglament d'execució de la Llei de marques i de la Llei de taxes de l'Oficina de Marques (BOPA núm. 2, 04.01.23).

17 Decret 196/2023, del 03.05.2023, d'aprovació del Reglament de la Comissió Nacional de Reconeixement Professional Esportiu (CNRPE) (BOPA núm. 60, 10.05.23).

18 Llei d'ordenació de l'ús de la llengua oficial, de 16.12.99 (BOPA núm. 2, 12.01.00).

19 Edicte del 06.06.2023 pel qual es fa públic que el 22.06.2023 entra en vigor l'Acord entre la República Portuguesa i el Principat d'Andorra sobre l'exercici d'activitats remunerades dels familiars del personal de les missions oficials (BOPA núm. 74, 07.06.23).

tècnic i administratiu de les missions oficials enviat al territori de l'altra part exerceixin lliurement les seves activitats remunerades sobre una base de reciprocitat. L'Acord es va signar a Łódź en dos exemplars originals, cada un en llengua catalana, francesa i portuguesa, tots els textos igualment fefaents. En cas de discrepància en la interpretació, prevaldrà la versió francesa, perquè és una de les sis llengües oficials l'Organització de les Nacions Unides.

8 Campanya electoral

Hem cregut adient dedicar un apartat per analitzar els programes electorals de les candidatures de circumscripció nacional que van presentar-se a les eleccions generals 2023, perquè, per primera vegada, totes recollien mesures per millorar la situació de català. Les darreres dades sobre coneixements i usos lingüístics mostraven, en termes generals, una tendència positiva; però hi havia indicadors que mostren la situació d'emergència lingüística a què s'enfronta el país. L'ús del català continua reculant en l'atenció al públic en sectors com ara la restauració, les botigues i en grans magatzems. I també es constata que la gran majoria de la població canvia de llengua quan l'interlocutor li respon en espanyol.

A continuació, fem un resum de les propostes de cada partit:

Acció: aquest partit d'ideologia liberal proposava l'elaboració d'una guia de 1.000 paraules en català per als nouvinguts, que se'ls lliuraria en el moment de formalitzar el permís de residència. A més, es vincularia la renovació del permís de residència a l'aprenentatge d'uns mínims de llengua i a l'assoliment d'un coneixement bàsic de català. En aquesta línia, es preveia dotar de més recursos els centres d'ensenyament de català. Pel que fa a les escoles, per garantir que es respectés l'ús del català a les aules, la previsió era incrementar el pressupost del Departament d'Inspecció.

Andorra Endavant: proposava una formació de manera ràpida i obligatòria per als temporers perquè només arribar poguessin aprendre el més bàsic de la nostra llengua per poder fer la seva feina.

Concòrdia: aquesta nova formació proposava promoure polítiques perquè el català tornés a ser la principal llengua d'intercanvi al país i asseguraven que hi posarien els recursos que calgués. A més, volien vincular la renovació dels permisos de treball i de residència a l'aprenentatge progressiu de la llengua i del coneixement del país. També asseguraven que amb harmonia amb les empreses del país s'impulsaria un programa públic per conciliar les classes de català amb els horaris laborals, perquè la idea és que es valori més el català en els sectors públic i privat.

Liberals d'Andorra: assegurava que es potenciaria la llengua fent més campanyes per divulgar-ne l'ús. A més, volien incrementar els recursos del Servei de Política Lingüística. També afirmaven que es garantiria que les institucions públiques asseguressin l'ús correcte del català.

Partit Socialdemòcrata Progressistes SDP: els socialdemòcrates volien potenciar la marca Andorra a l'exterior i per assolir-ho volien transmetre els valor de la llengua, la història i el patrimoni del país, entre d'altres. Per altra banda, proposaven establir l'obligatorietat d'un nivell de llengua a tots els professionals per garantir que en la seva activitat professional hi hagués una atenció adequada a la ciutadania. A més, afirmaven que la política lingüística ha d'enfortir el coneixement i la presència de llengua, perquè cal que es doti de recursos per a la investigació i el reconeixement internacional i que s'impulsi en les noves tecnologies. Finalment, apostaven per un pla nacional lingüístic, entès com una eina clau per al foment de la llengua.

El partit que va guanyar les eleccions i que governarà en la propera legislatura és Demòcrates per Andorra + Ciutadans compromesos + Acció comunal d'Ordino + Units per al progrés + Independents: proposaven aprovar una nova llei del català per promoure'n el coneixement.

9 Conclusions

Aquesta legislatura pot ser clau per a la presència de la llengua catalana a Andorra. L'arribada massiva de treballadors de parla hispana en els darrers mesos ha modificat substancialment la situació de la llengua catalana al país. Les darreres enquestes de *L'estudi de coneixements i usos lingüístics* dissenyaven un futur esperançador, però el present és més opac, i la realitat és que en el sector serveis hom es pot trobar que no l'entenguin en la llengua del país. Per tant, les polítiques lingüístiques que es portin a terme en els propers anys poden ser la clau per fer revifar la llengua o bé per relegar-la a un segon pla. De fet, cal fer polítiques contundents per revertir un imminent procés de substitució lingüística. I, justament, permetre que s'imparteixin estudis superiors que bandegen el català no és una bona manera d'aconseguir-ho.

El partit que va guanyar les eleccions i que governarà en la propera legislatura és Demòcrates per Andorra. En campanya proposaven aprovar una nova llei del català per promoure'n el coneixement. Ara per ara, no en sabem res, de la nova llei. El que ens cal és que es compleixi la llei actual. En tot cas, estarem atents perquè pot ser clar per al futur del català a Andorra.